

Akılçı Olmayan Evlilik Beklentilerinin Gelişiminde Televizyon Dizilerinin Etkisi

The Effects of The Tv Series on The Development of Unrealistic Marriage Expectations

Ömer Erdoğan, Dr., Kastamonu Üniversitesi Sağlık Kültür Spor Dairesi, E-posta: oerdoğan1969@gmail.com

Anahtar Kelimeler:

Akılçı Olmayan Evlilik Beklentileri, Romantik İlişki, Ekme Teorisi, Televizyon Dizileri.

Öz

Bu çalışma televizyon izleme süresi, televizyonda izlenen dizilerin türleri ile akılçı olmayan evlilik beklentileri arasındaki ilişkiyi çözümlmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla 349 üniversite öğrencisiyle anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada verileri toplamak amacıyla ile Sarı (2008) tarafından geliştirilen Romantik İlişkilerde Akılçı Olmayan İnançlar Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS (22) paket programı ile yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre cinsiyet, anne eğitim düzeyi, ilişkinin olma durumu, anne baba ilişkisinin örnek olma durumu, televizyon izleme süresi ve yeril ve yabancı dizi izleme değişkenleri anlamlı farklılık göstermiştir.

Keywords:

Irrational Expectations Marriage, Romantic Relationship, Cultivation Theory, Tv Series.

Abstract

This study has been carried out to analyze any relation between television watching duration, genre-specific television series/soap operas and unrealistic marriage expectations. To this end, a survey was conducted given to 349 university students. In this study, Unrealistic Beliefs in Romance Relationships Measure developed by Sarı (2008) has been used in order to collect the data. And, an analysis of the data has been done by the package program of SPSS(22). According to the analysis results, the variables on gender, maternal educational level, the state of being in a relationship, the state of taking one's parents' relationship as an example, television watching duration, monitoring domestic and foreign TV series showed significant differences.

Giriş

İnsanın sosyal bir varlık olması, kişilerarası ilişkilerin yaşamında merkezi bir yer işgal etmesine neden olur. Kuşkusuz evlilik, bu sosyal ilişki ağı içerisinde, en önemli yeri işgal edenlerden birisidir. Çünkü insanlar toplumsal bir kurum olan evliliğe, psikolojik, duygusal, cinsel ve aynı zamanda manevi bir takım beklentilerle yönelirler. Bununla birlikte, kişinin duygusal ve kişisel tatmini için birincil kaynak olarak hizmet etmesi beklenen evlilik, paradoksal bir şekilde günümüzde en kırılgan dönemini yaşamaktadır (Coontz, 2005:4). Artan sayıda boşanma, evlilik dışı ilişkiler, evlilik çatışmaları, aile içi şiddet ve aile trajedileri, birçok çiftin evliliklerinin stres altında, memnuniyetsiz ya da dayanılmaz olmasına neden olmaktadır. Buna rağmen çalışmalar, insanların evlenme arzusunu esasen koruduğunu göstermektedir (Kwong ve Yin, 2000:24).

Evlilik kurumuna ilişkin kırılganlık dünyada artarken, boşanma oranları incelendiğinde Türkiye'nin de bu konuda istisna olmadığı görülmektedir. 2008 yılında 15 yaş ve üstü nüfusun (52.636.605) %64.36'sı (33.874.987) evliyken bu oranlar yıllar içerisinde düşüş eğilimine girerek, 2012 yılında 15 yaş ve üstü nüfusun (56.521.805) %64.02'sine (36.184.225), 2015 yılında ise 15 yaş ve üstü nüfusun (59.299.679) %63.61'ine (37.718.083) inmiştir. Evlenen kişi sayısındaki bu düşüşe karşın boşanma oranlarındaki artış, kırılganlığın bir diğer göstergesi olarak görülebilir. 2008 yılında evli nüfus içerisindeki (33.874.987) boşanan kişi oranı %4.01'iken (1.359.233) bu oran yıllar içerisinde artış eğilimine girmiş ve 2012 yılında evli nüfus içerisinde (36.184.225) %4.83'e (1.772.881), 2015 yılında ise evli nüfusun (37.718.083) %5.53'ne (2.084.472) çıkmıştır (DİE, <http://www.tuik.gov.tr/>). 1990'lardaki oranlarla kıyaslandığı zaman boşanma oranlarındaki bu hızlı artış, evlilik kurumunda ortaya çıkan bozulmaların nedenlerini ortaya koymaya yönelik yapılan araştırmaların önemini arttırmaktadır.

Boşanmalar yaygın bir sorun olmakla birlikte tek bir nedenle açıklanamayacak kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Epstein ve Eidelson (1981) ve Larson (1988) evlilik kurumuna ilişkin akılcı olmayan beklenti ve inançlardan kaynaklanan memnuniyetsizliğin, boşanmaların önemli nedenlerinden birisi olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Akılcı ve akılcı olmayan inançlara ilişkin ilk kavramlaştırma, bu terminolojiyi tam olarak kullanmasalarda, inançların duygusal sorunlara olan etkisini açıklamak amacıyla birkaç antik Yunan filozofu tarafından (Aristo, Plato, Sokrates, Epikurus) kullanılmıştır. Genel olarak, akılcı inançlar ve beklentiler mantıklı olan, ampirik desteğe sahip olan ve pragmatik olan inançları ve beklentileri ifade eder. Bir inancın ve beklentinin akılcı olması için her üç kriterde de uyması gerekmez. Ancak, bir inancın akılcı olarak kabul edilmesi için en az bir kriteri karşılaması gereklidir. Dolayısıyla, akılcı olmayan inançlar ve beklentiler mantıksız olan, ampirik desteğe sahip olmayan veya pragmatik olmayan inançları ve beklentileri ifade eder. Akılcı olmayan inançlar, değerlendirici olan ve uyumsuz ve sağlıklı davranışsal ve duygusal sonuçlara neden olan özel bilgi süreçleri olup bu inançlar katı ve dogmatik olarak tanımlanmıştır. Akılcı inançlar ise, değerlendirici olan ve uyumsal ve sağlıklı davranışsal ve duygusal sonuçlara dâhil olan belirli bilgi süreçlerini tanımlar (Ellis, David ve Lynn, 2010:4).

Ellis'e (2003) göre, evliliklerdeki bozulmalar, eşlerin birbirleriyle ve evlilik ilişkisinin kendisiyle ifade etme eğiliminde olduğu akılcı onay ve performans talepleriyle karakterize edilen akılcı olmayan beklentilerden kaynaklanmaktadır. Larson (1988:3) pek çok genç yetişkinin, birlikte oldukları eşlerinin "bir arkadaş olmasının yanında, bir sırdaş, uygun bir cinsel partner, akıl danışılabilir bir kişi ve bir ebeveyn olmasını da beklediğini" belirtmiştir. Demo ve Ganong (1994:199), evliliklerin kısa ömürlü olmasının ve tarafların mutlu olamamalarının altında yatan nedenin, tarafların evlilik hakkında akılcı olmayan idealist ve romantik bir takım beklentilerle yola çıkmış olmaları olduğunu belirtirken, Ellis ve Harper (1975) ise benzer şekilde, eşlerin birbirine yönelik olumsuz psikolojik, duygusal ve davranışsal tepkilerine, kişisel ve kişilerarası işlevsellikle ilgili akılcı olmayan inançlarının aracılık ettiğini savunmuştur (Ellis ve Harper, 1975:113).

Akılcı olmayan evlilik beklentilerinin kavramlaştırılması, evliliği sıkıntıya düşüren, akılcı ya da işlevsel olmayan inançlar, tutumlar ve bunlara ilişkin şemaların incelenmesine yönelik yapılan çalışmalarla olmuştur (Epstein & Eidelson, 1981; Eidelson & Epstein, 1982). Romantik ilişki sürecini belirleyen bu bilişsel şemalar, çiftlerin karşılıklı davranışını organize etme ve değerlendirme işlevi görmektedir (Sprecher & Metts, 1989: 388). Crosby'e (1985) göre, bu tür bilişsel şemaların temelini, evlilik konusundaki çeşitli efsanelerdeki mitsel inanışlar oluşturmaktadır (Crosby, 1985; Akt. Larson, 1988). Bu bilişsel şemalara ilişkin yapılan araştırmalarda, "aklını okuma beklentisi" (*birbirlerini gerçekten önemseyen ve tanıyan çiftlerin birbirlerinin ihtiyaçlarını ve tercihlerini açık bir iletişim olmadan anlamaları gerekir*), "cinsel mükemmeliyetçilik" ("*mükemmel bir cinsel partner olunmalıdır*") ve "anlaşmazlıkların ilişkileri bitireceği" (*evlilikteki anlaşmazlıklar eli kulağında kıyamet alametidir*) gibi idealist ve akılcı olmayan beklentilerin, evlilik sıkıntısıyla pozitif yönde ilişkili olduğu, ilişkiyi sürdürme arzusuyla ise negatif yönlü bir ilişki gösterdiği bulunmuştur (Eidelson & Epstein, 1982; Epstein & Eidelson, 1981; Epstein, Pretzer ve Fleming, 1987).

Galician (2007:1-20), kişinin, eşi veya evlilik kararında kabul edilemez standartlar belirlemesinin, ilişki içerisinde ortaya çıkan olayları değerlendirirken geçersiz veya işlevsel olmayan yöntemler kullanmasına, aşk ve evliliğe ilişkin inançlarının aksine çatışmaların çözümünde daha az toleranslı ve monoton rutinlere yönelmesine, bunun aksine yakınlaşma ve diğer özelliklerde ise olduğundan daha negatif yaklaşımlar benimsemesine neden olabileceğini belirtmiştir. Gottman'a (1994) göre de, akılcı olmayan beklentilere sahip çiftler, duygu ve düşüncelerini ifade ederken daha caydırıcı iletişim kullanma eğiliminde olup, bu çiftlerin oluşan sorunları çözmekte kullandıkları yöntemler daha çok diğerinin davranışını değiştirmeye yönelik zorlama şeklinde kendini gösterir. Bu çiftler genellikle evliliklerini ve bağlılıklarını engellese bile kendi kriterlerine sarılmaktadırlar. Netice olarak ilişkisel gerginliği çözmek için isteksiz olan çiftler ilişkiyi sona erdirmeye veya boşanmaya daha eğilimli olabilmektedirler (Gottman, 1994:105).

Akılcı olmayan inançların, evlilik doyumu ve istikrarı için zararlı olduğu çalışmalarla ortaya konulmuştur, ancak bu inançların nereden geldiği konusu halen tam anlamıyla açıklığa kavuşturulamamıştır. Boşanmanın kendisi gibi, bu inançların da kişisel bir takım deneyimlerden ve bir takım uyarıların bir bileşkesi olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Evlilik beklentileri büyük ölçüde kişilerarası deneyimler tarafından

şekillenmesine rağmen, çok sayıda araştırmacı aslında, evlilik ilişkisinin romantizminin ve idealize görüşlerin oluşmasının önemli bir kaynağı olarak aile, sosyal çevre ve kitle iletişim araçlarını işaret etmektedir.

Çoğu genç yetişkin için kendi ebeveynleri evlilik beklentilerinin oluşmasında önemli birer model olarak görülmektedir. Bu modele göre sosyalizasyon sürecinde ebeveynlerin ilişkilerine yönelik yapılan gözlemler, gençlerin evlilikle ilişkili kişisel his ve tutumlarını etkileyebilmektedir (Greenberg & Nay, 1982: 336). Bağlanma kuramı da, ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğinin, çocukların gelecekteki arkadaşlık ve romantik ilişkiler gibi benzer bağlanma işlevlerine hizmet eden ilişki kavramlarını etkilediğini öne sürmektedir (Collins & Sroufe, 1999: 128). Birçok araştırmacı, evlilikteki rollerin yorumlanmasının evlilikle birlikte başlamadığını öne sürmektedir. Mangus (1957), farklı kademelerde öğrenilen rol beklentilerinin, her aile bireyi için eş, ebeveyn, çocuk ya da kardeş olarak konumunu koruyan hak ve ödevleri tanımladığına inanmaktadır. Kişi tarafından içselleştirilmiş olan bu roller, o kişinin kendisinin evlilik ortağı veya aile üyesi olarak gördüğü temel kavramları açıklar (Mangus, 1957; Akt. Dunn, 1960: 99).

Ebeveynlerin, gençlerin evlilik beklentilerinin şekillenmesindeki etkisi kabul edilmekle birlikte, yapılan çalışmalarda kitle iletişim araçlarının da şekillenmedeki rolü öne çıkmaktadır. Kitaplar, dergiler, müzik, televizyon, filmler ve internet gibi çeşitli kanallar aracılığıyla bireyi besleyen romantizm hakkındaki hikayeler, hegemonik bir dünya görüşünün “mitsel, stereotipik ve arketip” temsilleridir (Galician, 2004: 70). Örneğin, Jones ve Nelson (1996: 173) belirgin rol modelleri olmaması durumunda, insanların evlilik romantizmine ilişkin görünümü ve örüntüleri medyada sunulan şekliye kabul etme noktasında savunmasız olduklarını belirtmişlerdir. Signorielli (1991:121) ise daha özel olarak televizyonun nüfusun büyük kesimi için evlilik ve yakın ilişkilerle ilgili kavramların ve eylemlerin oluşmasında ve şekillenmesinde en yaygın ve tek kaynak olduğunu belirtmektedir.

Yapılan bazı çalışmalar ideal aşk, cinsellik ve medya tüketimi arasındaki ilişki ve onları tüketenler üzerindeki etkisi incelemiştir (Baran, 1976; Holmes, 2007; Signorielli, 1991; Shapiro & Kroeger, 1991). Akılcı olmayan inançlar kişinin gerçek yaşamdan ayrılmasına, cinsel yaşamında ve romantik ilişkisinde hayal kırıklığına uğramasına ve memnuniyetsizlik yaşamasına neden olabilmektedir. Galician (2004: 55) yakın ilişkilerde aşkın “romantize” edilmesini perçinleyen kitle iletişiminde öne çıkan on iki mitinin bir listesini derlemiştir. Bu mitler, romantik aşk içinde yer alan “sağduyuya dayalı” düşünceleri de barındırır ve bunlar akılcı olmayan inançların güçlenmesine yardımcı olur. İlk görüşte aşk, herkes için tek ve mükemmel bir eşin varlığı, gerçek aşkta eşlerin birbirinin zihnini okuyabilmesi gerektiği, cinsel deneyimin kolay ulaşılabilir ve muhteşem olması ve zit kutupların birbirilerini çekmesi bu mitsel düşünceler arasında yer alır.

Medyanın akılcı olmayan evlilik beklentilerini oluşturduğuna yönelik doğrudan bir kanıt olmamasına rağmen, medya etkilerine yönelik teoriler (*Ekme Teorisi, Üçüncü Kişi Etkisi Teorisi*) kesinlikle böyle bir olasılığın varlığından söz etmektedir (Peter ve Valkenburg, 2009; Chia, 2006; Davison, 1983; Perloff, 2002). Televizyon programlarının şiddet (Zillmann & Weaver, 1997), ırkçılık (Dixon, 2008), toplumsal inançlar (Chory-

Assad ve Tamborini, 2003; Aubrey ve Taylor, 2009), toplumsal davranışlar (Peter & Valkenburg, 2006), politik görüş (Meirick, 2004) ve pornografi (Lee & Tamborini, 2005) gibi alanlarda etkileri ele alınmış olmakla birlikte, ne yazık ki televizyon dizilerinin etkisi bu noktada yeterince ele alınmamıştır. Televizyonun yaşamımızda önemli bir yer işgal ettiği açıktır ve her gün insanlar gerçek dünyanın sorunlarından bir nebze de olsa kaçmak için kendilerini televizyonun sanal dünyasına bırakmaktadır. Dolayısıyla günümüzde kitle iletişim araçları ve özellikle televizyon, heterojen nüfus için sosyalizasyonun birincil araçlarından biridir ve toplumsal bilgiyi edinme konusundaki kolektif yöntemimizi temsil etmektedir. Televizyonun etkisini anlamaya yönelik olarak, televizyon programlarının içeriği ve sosyal gerçekliğe ilişkin izleyicilerin inançları arasındaki ilişkiyi ele alan “ekme teorisi” (cultivation theory) en dikkat çekicilerinden biridir (Gerbner, 1969: 138).

Gerbner’in (1969) ekme teorisine göre, televizyonda sunulan gerçeklik ile ekranın dışındaki nesnel yaşam gerçekliği her zaman uyumlu olmamasına rağmen birçok insanın bu çarpıtılmış ve gerçek yaşam bağlamından koparılmış ilişki şeklinin pasif izleyicisi olduğu göz önüne alınacak olursa, izledikleri bu gerçek olmayan dünyanın bir süre sonra onların dünyalarını da etkilemesi veya gerçek dünyada izlediklerine benzer yaşamlar aramaları olasıdır. Gerbner ve diğerleri (1986: 24) ekme, bir “çekim süreci” olarak görmekte ve bu sürecin izleyici gruplarının, yaşam tarzları ne olursa olsun, verilen mesajın çekiciliğiyle, “televizyon dünyasının ana akımına” kapılmalarına neden olduğunu ifade etmektedirler. Dolayısıyla, toplumda oluşturulmak istenen kavramlar, televizyon programlarının genel deseni içinde, bireylerin uzun süreli ve düzenli olarak maruz bırakılması sonucunda ekilmektedir (Gerbner, 1969; Gerbner, Gross, Morgan, & Signorielli, 1994).

Evlilik beklentileri bağlamında ekme teorisi, kitle iletişim araçlarının evliliğin idealleştirilmiş görüntülerini tasvir ederek (romantizm, fiziksel yakınlık, tutku, kutlama, mutluluk, ilk görüşte aşk, fiziksel güzellik, empati ve açık iletişim konularını içerir) gerçekçi olmayan inançlar geliştiriyor olabileceği düşüncesine dayanır (Segrin ve Nabi, 2002; Ward ve Rivadeneyra, 1999). Signorielli (1991:121) televizyonun nüfusun geniş kesimleri için evlilik ve samimi kişisel ilişkilerle ilgili kavramların ve eylemlerin gelişiminde en yaygın kaynak olabileceğini savunmuştur. Medya ve romantizm üzerine yapılan bir dizi vaka çalışmasında Illouz’da (1998:181), derinlemesine görüşmeler sırasında katılımcıların sıklıkla romantizm hakkındaki görüşlerinin popüler medyanın sorumlu olduğunu iddia ettiklerini belirtmiştir.

Segrin ve Nabi’nin (2002) çalışmaları popüler filmlerin akılcı olmayan evlilik beklentilerinin oluşmasında ekme teorisinin kuramsal temellerini test etmeye yönelik temel bir çalışma olarak kabul edilmektedir. Medya tüketimi, evlilik hakkındaki akılcı olmayan inançlar ve evlilik niyeti arasındaki potansiyel bağı incelemek için, Segrin ve Nabi (2002) 285 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada, öğrencilerden evlilik hakkında kendi genel beklentilerini detaylandırmaları ve romantik ilişkileri hakkındaki hayallerini anlatmaları istenmiştir. Araştırmacılar, katılımcıların romantik ilişkiler hakkındaki akılcı olmayan beklentileri, yakın zamanda evlenme ve evli kalma niyetleri ile televizyon izleme alışkanlıkları, televizyonda izledikleri akım türleri ve televizyonda betimlenenlerin gerçekçi olup olmadığı algıları arasında ki ilişkiyi incelemiştir. Tüketilen medya türlerinin özelliğini işaret eden Segrin ve Nabi, romantik komedi ve

pembe diziler gibi romantik televizyon programlarını yoğun izleyenlerin, evlenme ve evlilik yaşamı hakkında hayal kurmak için daha çok zaman harcamaya eğilimli olduklarını bulmuşlardır. Ayrıca, bu iki ana program türünün ilişkide daha yüksek tutku beklentisi, daha yüksek samimiyet beklentisi ve daha yakın zamanda evlilik niyeti ile pozitif ilişkisi bulunmuştur. Araştırmacılar evliliğe yönelik akılcı olmayan beklentiler gelişiminin ve bunun sonucunda oluşan evlilik niyetinin medyanın sosyalizasyon süreçlerine olan etkisine atfedilebileceğini vurgulamışlardır.

Galloway, Engstrom ve Sommer (2015) romantik film izleme davranışı ile akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik olarak, 228 üniversite öğrencisiyle yapmış oldukları çalışmada katılımcılara ne tür film izledikleri, ne sıklıkta film izledikleri ve cinsellik, aşk ve romantizm hakkındaki beklentileri sorulmuş ve katılımcıların hem romantik komedi hem de dram izleme tercihlerinin; aşkın her şeyin üstesinden geleceği, yakın ilişkilerde daha büyük beklentilerin oluşmasında ve daha tutkulu aşk gibi gerçekçi olmayan beklentilerle anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ancak, sıklıkla romantik film izleyen katılımcılar, cinsel mükemmelliği, akıl okumayı, uzlaşmazlıklara izin verilmemesini onaylamamışlardır. Sonuçlar, daha mitsel romantik ideallerin, diğer ilişkisel taleplerin yerini alabileceğini ortaya koymaktadır. Cinsiyetler arasında evliliğe yönelik hayal kurma, evlilik niyetleri ve samimiyete yönelik akılcı olmayan beklentiler açısından önemli farklılaşmalar bulunmuştur. Daha açık ifade etmek gerekirse, bu çalışmadaki kadınlar samimi romantik ilişki beklentisi taşımaktadırlar, evli olduklarını hayal etmekte ve kendi evlilikleri hakkında düşler kurmaktadırlar. Ayrıca, evlenmeyi ve evli kalmayı erkeklere oranla daha çok ummaktadırlar. Bunun aksine Segrin ve Nabi (2002) yaptıkları çalışmada sadece evlilik hayali kurma açısından cinsiyetler arasında farklılık bulmuşlardır.

Bu çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak, evlilik beklentileri bağlamında ekme teorisinin öngörüsü, medyanın akılcı olmayan evlilik görüntüleri göstermek suretiyle evliliğin ne olması gerektiği konusunda akılcı olmayan inançların ekilmesine hizmet ettiği şeklindedir. Evliliğin idealize edilmiş görüntüleri, örneklemek gerekirse şunları içerir: büyük bir romantizm, fiziksel yakınlık, tutku, kutlama, mutluluk, ilk görüşte aşk, fiziksel güzellik, empati ve açık iletişim. Aynı zamanda, medyada dışlamanın, çatışmaların, sıradan evlilik davranışlarının ve olumsuz etkileşimlerinin de en aza indirilmesi evlilikteki idealize örüntüyü pekiştirir.

Bu alan yazın ışığında çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin televizyon izleme sürelerinin, izledikleri dizi türlerinin, anne babalarının evliliklerini örnek alıp almamalarının evliliğe dair akılcı olmayan inançlar ve evlilik niyetine etkisinin araştırılmasıdır.

Çalışmanın hipotezleri:

H1: Kadınlar erkeklerden daha yüksek düzeyde akılcı olmayan romantik inanca sahiptir

H2: Yaşamlarının büyük bölümünde büyük şehirlerde yaşamış olanlar daha küçük yerlerde yaşamını geçirmiş olanlardan daha fazla akılcı olmayan romantik ilişki inanca sahiptir

H3: Anne eğitim düzeyi arttıkça akılcı olmayan evlilik beklentisi artmaktadır.

H4: Baba eğitim düzeyi arttıkça akılcı olmayan evlilik beklentisi artmaktadır.

H5: Annenin ücret getiren bir işte çalışıyor olması akılcı olmayan evlilik beklentisini artmaktadır.

H6: Anne-baba ilişkisini örnek bir evlilik olarak görenlerin akılcı olmayan evlilik beklentileri almayanlardan daha yüksektir.

H7: Anne-baba gibi biriyle evlenme isteği olan kişilerin akılcı olmayan evlilik beklentileri istemeyenlerden daha yüksektir.

H8: Romantik dizi izleme sayısı arttıkça akılcı olmayan evlilik beklentisi artmaktadır.

H9: Televizyon izleme süresi arttıkça akılcı olmayan evlilik beklentisi artmaktadır.

H10: Anne-babası birlikte yaşayanlar ayrı olanlara göre daha yüksek oranda akılcı olmayan romantik ilişki inancına sahiptir.

Yöntem

Araştırma nicel veri toplama tekniği kullanılarak gerçekleştirilen betimleyici bir çalışmadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Kastamonu Üniversitesi'nde farklı bölümlerde öğrenimine devam etmekte olan üniversite öğrencileriyle, tesadüfi örneklem yöntemi kullanılarak anket çalışması yapılmıştır.

Örneklem: Çalışma Kastamonu Üniversitesinde 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya öğrenciler gönüllülük esası ile katılmış olup amaç doğrultusunda 450 anket dağıtılmış ve 380 anket öğrenciler tarafından doldurulup geri verilmiştir. Çalışmaya katılanların 227'si kadın 122'si ise erkek olup, katılımcıların yaş ortalaması 21.6'dır.

Araçlar:

Çalışmada öğrencilerin demografik bilgilerini ve televizyon izleme alışkanlıklarını anlamaya yönelik anket ve akılcı olmayan evlilik beklentilerini öğrenmeye yönelik Sarı (2008) tarafından geliştirilen Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği kullanılmıştır.

Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği: Sarı (2008) tarafından geliştirilen Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği (RAINÖ), üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerle ilgili sahip oldukları akılcı olmayan inançları ölçmektedir. Ölçek, 30 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar, Aşırı Beklentiler (21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 numaralı maddeler), Sosyal Zaman Kullanımı (16, 17, 18, 19, 20, 22 numaralı maddeler), Zihin Okuma (5, 6, 7, 8, 9, 10 numaralı maddeler), Farklı Düşünmek (1, 2, 3, 4 numaralı maddeler), Fiziksel Yakınlık (14, 15, 30 numaralı maddeler) ve Cinsiyet Farklılıkları (11, 12, 13 numaralı maddeler) olarak

belirtilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerden “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “tamamen katılıyorum” seçeneklerinden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri istenmektedir. Ölçekte “hiç katılmıyorum” 1 puan, “tamamen katılıyorum” 5 puan olarak hesaplanmaktadır. Ayrıca ölçeğin 1 ve 22. maddeleri tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe, bireylerin romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançları da artmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri doğrultusunda örneklem grubunun genel yapısını tanıttıcı frekans ve yüzde dağılımları ile araştırmanın hipotezleri istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Analizlere geçilmeden önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov Simirnov Z testi ile bakılmıştır. Gruplar arasındaki farklılaşmaya One-way ANOVA testi ile bakılmıştır.

Tablo 1: Frekans Dağılım Tablosu

Değişken		Cinsiyet				TOPLAM	
		Kadın		Erkek			
		n	%	n	%	n	%
Yaş	19 Yaş Ve Altı	56	16.0	33	9.5	89	25.5
	20-23 Yaş	152	43.6	60	17.2	212	60.7
	24-27 Yaş	15	4.3	26	7.4	41	11.7
	28 Yaş ve Üstü	4	1.1	3	0.9	7	2.0
Yaşanılan Yer	Köy	39	11.2	16	4.6	55	15.8
	İlçe	80	22.9	37	10.6	117	33.5
	İl Merkezi	48	13.8	23	6.6	71	20.3
	Büyükşehir	60	17.2	46	13.2	106	30.4
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim	176	50.4	78	22.3	254	72.8
	Ortaöğretim	39	11.2	37	10.6	76	21.8
	Üniversite	12	3.4	7	2.0	19	5.4
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	93	26.6	56	16.0	149	42.7
	Ortaöğretim	103	29.5	48	13.8	151	43.3
	Üniversite	31	8.9	18	5.2	49	14.0
Ortalama Televizyon İzleme Süresi	1 saatten az	70	20.1	61	17.5	131	37.5
	1-2 Saat Arası	68	19.5	35	10.0	103	29.5
	2-3 Saat Arası	27	7.7	17	4.9	44	12.6
	3-4 Saat Arası	30	8.6	2	0.6	32	9.2
	4-5 Saat Arası	22	6.3	4	1.1	26	7.4
	6 saat ve Üstü	10	2.9	3	0.9	13	3.7
İzlediği Dizi Sayısı	Sıfır	46	13.2	43	12.3	89	25.5
	Bir	58	16.6	41	11.7	99	28.4
	İki	59	16.9	24	6.9	83	23.8
	Üç	40	11.5	10	2.9	50	14.3
	Dört ve Üstü	24	6.9	4	1.1	28	8.0
TOPLAM		227	65.0	122	35.0	349	100

Çalışmaya katılmalarına yönelik öğrencilere dağıtılan anket sayısı 450 olup bunlardan 380 anket öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Doldurulan anketlerden 31 tanesi yanlış veya eksik doldurulmasından dolayı çalışmadan çıkarılmış ve verilerin analizi 349 anket üzerinden yapılmıştır.

Buna göre çalışmaya katılan öğrencilerin 227'si (% 65.0) kadın, 122'si (% 35.0) erkek olup, kadın öğrencilerin 56'sı (% 16.0) 19 ve altı yaşlarda, 152'si (% 43.6) 20-23 yaş aralığında, 15'i (% 4.3) 24-27 yaş aralığında, 4'ü ise (% 1.1) 28 yaş ve üstü grupta yer alırken erkek öğrencilerin 33'ü (% 9.5) 19 ve altı yaşlarda, 60'ı (% 17.2) 20-23 yaş aralığında, 26'sı (% 20.2) 24-27 yaş aralığında, 3'ü (% 16.9) ise 28 yaş ve üstü grupta yer almıştır. Katılımcıların 55'i (% 15.8) köyde, 117'si (%33.5) ilçede, 71'i (%20.3) ilde ve 106'sı ise büyük şehirde yaşamının büyük bölümünü geçirmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim düzeyine bakıldığında, 254'ünün (%72.8) annesi 149'unun (%42.7) babası ilköğretim, 76'sının (%21.8) annesi 151'inin (%43.3) babası ortaöğretim ve 19'unun (%5.4) annesi 49'unun da (%14.0) babası üniversite eğitimi almıştır. Katılımcıların 131'i (%37.5) 1 saatten az, 103'ü (%29.5) 1-2 saat, 44'ü (%12.6) 2-3 saat, 32'si (%9.2) 3-4 saat, 26'sı (%7.4) 4-5 saat ve 13'ü ise (%3.7) 6 saat ve üstünde günlük televizyon izlediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların 89'u (%25.5) hiç Türk yapımı dizi izlemeyenken 99'u (%28.4) bir, 83'ü (%23.8) iki, 50'si (%14.3) üç ve 28'i ise (%8.0) dört ve daha fazla Türk yapımı dizi film izlediğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların Romantik İlişkilerde İnanç Envanteri'nden almış oldukları toplam puanlar ile cinsiyet, yaş, yaşanılan yer, anne eğitimi, baba eğitimi, ilişki durumu, ortalama televizyon izleme süresi, anne babasının ilişkisini örnek alıp almaması, anne-babası gibi biriyle evlenmek isteyip istememesi, anne babasının evliliğini algılama şekli, izlediği Türk yapımı dizi sayısı, yerli dizi izleme durumu ve yabancı dizi izleme durumu değişkenleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma için One-way ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz yapılmadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov Z testi ile bakılmış olup, bağımsız değişkenlerin alt gruplarında P değeri .005'den büyük olduğu için, verilerin dağılımı normal kabul edilmiştir. Manova testinde gruplar arası farklılaşmaya bakılırken grup varyanslarının homojenliği incelenmiş ve homojen dağılım gösteren verilerde gruplar arası farklılaşmaya Post-Hoc Tukey testiyle bakılırken; homojen olmayan verilerde ise gruplar arası farklılaşmaya Tamhane testi ile bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Akılcı Olmayan Romantik İlişki Beklentisi ile Değişkenler Arasındaki İlişki Tablosu

Değişken		Akılcı Olmayan Romantik İlişki İnanç Beklenti Düzeyi				
		n	Ort.	ss	F.	Sig.
Cinsiyet	Kadın	227	96.9	12.2	8.19	.004*
	Erkek	122	101.1	14.9		
Yaş	19 Yaş Ve Altı	89	100.5	14.1	1.21	.306
	20-23 Yaş	212	97.4	13.6		
	24-27 Yaş	41	98.3	9.5		
	28 Yaş ve Üstü	7	100.9	10.2		
Yaşanılan Yer	Köy	55	98.9	14.0	1.19	.313
	İlçe	117	99.2	12.0		
	İl Merkezi	71	99.5	13.7		
	Büyükşehir	106	96.3	14.0		
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim	254	97.6	12.8	3.43	.033*
	Ortaöğretim	76	99.2	15.1		
	Üniversite	19	105.5	10.6		

Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	149	98.3	13.2	0.49	.616
	Ortaöğretim	151	97.9	13.2		
	Üniversite	49	100.0	14.0		
İlişki Durumu	İlişkisi Yok	206	97.1	12.3	4.23	.040*
	İlişkisi Var	143	100.1	14.5		
Ortalama Televizyon İzleme Süresi	1 saatten az	131	95.1	14.0	3.25	.007*
	1-2 Saat Arası	103	99.5	12.7		
	2-3 Saat arası	44	99.3	9.6		
	3-4 Saat Arası	32	100.9	12.8		
	4-5 Saat Arası	26	101.9	15.7		
	6 saat ve Üstü	13	105.9	11.8		
Anne-Baba ilişkisi Örnek	Her zaman	149	100.8	12.9	4.41	.013*
	Bazen	154	96.5	12.5		
	Hiçbir Zaman	46	96.8	15.9		
Anne-Baba Gibi Biriyle Evlenme İsteği	Her zaman	148	100.7	12.9	5.66	.004*
	Bazen	140	95.6	13.4		
	Hiçbir Zaman	61	98.9	13.0		
İzlediği Dizi Sayısı	Sıfır	89	96.5	16.2	0.60	.553
	Bir	99	99.8	10.4		
	İki	83	98.2	14.9		
	Üç	50	99.2	10.4		
	Dört ve Üstü	28	98.1	12.1		
Yerli Dizi İzleme	Hayır	145	96.7	14.2	3.92	.048*
	Evet	204	99.5	12.6		
Yabancı Dizi İzleme	Hayır	267	99.8	13.3	13.70	.000*
	Evet	82	93.7	12.2		

Buna göre, akılcı olmayan romantik ilişki beklentisinin bağımlı değişken olarak alındığı varyans analizi sonuçlarına göre, cinsiyetin ($F_{1,348}=8.19;P<.004$), anne eğitim düzeyinin ($F_{2,346}=3.43;P<.033$), ilişki durumunun ($F_{1,347}=4.23;P<.040$), günlük ortalama televizyon izleme süresinin ($F_{5,343}=3.25;P<.007$), anne-baba ilişkisini örnek alma durumunun ($F_{1,347}=4.41;P<.013$), anne-baba gibi biriyle evlenmeyi isteme durumunun ($F_{1,347}=5.66;P<.004$), yerli dizi izleme durumunun ($F_{1,347}=3.92;P<.048$) ve yabancı dizi izleme durumunun ($F_{1,347}=13.70;P<.050$) ana etkileri anlamlı bulunurken, yaşın ($F_{1,347}=1.21;P>.050$), yaşanılan yerin ($F_{4,304}=1.19;P>.050$), baba eğitim düzeyinin ($F_{1,347}=0.49;P>.050$) ve izlediği dizi sayısının ($F_{1,347}=0.60;P>.050$) ise istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur.

Buna göre çalışmaya katılan erkek öğrencilerin akılcı olmayan romantik ilişki inançları puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=101.1$) kadın öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=96.9$) fazla olup erkek öğrenciler istatistiksel olarak daha fazla akılcı olmayan romantik ilişki beklentisine sahiptirler. Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyini bağımsız değişken aldığımızda farklılaşmaya verilerin homojen dağılması nedeniyle Post-Hoc Tukey testiyle bakılmış olup; annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin romantik ilişki inançları puan ortalaması ($\bar{X}_{\text{Üniversite}}=105.5$) olup en yüksek akılcı olmayan inanca sahip olup anne eğitim düzeyi ortaöğretim ($\bar{X}_{\text{Ortaöğretim}}=99.2$) ve ilköğretim ($\bar{X}_{\text{İlköğretim}}=97.6$) olan öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Diğer iki grup ise kendi aralarında anlamlı farklılaşmaya sahip değildir. İlişki durumuna göre ilişkisi olan öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}_{\text{İlişkisi Var}}=100.1$) duygusal bir ilişkisi olmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{X}_{\text{İlişkisi Yok}}=97.1$) anlamlı şekilde farklılaşmakta olup ilişkisi olanlar daha fazla akılcı olmayan inanca sahiptir. Günlük ortalama TV. izleme süresini

bağımsız değişken olarak aldığımızda farklılaşmaya verilerin homojen dağılmamasından dolayı Tamhane testi ile bakılmış olup; günde altı saat ve üzerinde televizyon izleyen katılımcıların akılcı olmayan romantik beklenti inancı ortalaması ($\bar{X}_{6 \text{ Saat ve Üstü}}=105.9$) olarak bulunmuş olup diğer gruplardan anlamlı şekilde daha fazla akılcı olmayan evlilik beklentisine sahiptirler. Diğer gruplar arasında ise anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Katılımcıların Türk yapımı ve yabancı yapım dizileri izleme durumlarına bakıldığında Türk yapımı dizileri izleyenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}_{\text{Türk Dizi}}=99.5$) olup yabancı dizi izleyenlerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksektir. Yabancı dizi izleme durumunda ise yerli dizilerin aksine yabancı dizileri tercih edenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}_{\text{Yabancı Dizi izleyen}}=93.7$) olup anlamlı şekilde yabancı dizi izlemeyenlerin ortalamalarından ($\bar{X}_{\text{Yabancı Dizi izlemeyen}}=99.8$) daha düşüktür. Yani yabancı dizi izleyenler daha düşük akılcı olmayan evlilik beklentilerine sahiptir.

Tablo 3: Akılcı Olmayan Evlilik Beklentisi Düzeyi ve İzlenen Dizi Film Türleri Dağılım Tablosu

Değişken		Akılcı Olmayan Evlilik Beklentisi Düzeyi						TOPLAM	
		Düşük		Orta		Yüksek			
		n	%	n	%	n	%	n	%
Yerli Dizi	Evet	22	6.3	149	42.7	33	9.5	204	58.5
	Hayır	26	7.4	100	28.7	19	5.4	145	41.5
Yabancı Dizi	Evet	19	5.4	55	15.8	8	2.3	82	23.5
	Hayır	29	8.3	194	55.6	44	12.6	267	76.5
Romantik D.	Evet	17	4.9	134	38.4	23	6.6	174	49.9
	Hayır	31	8.9	115	33.0	29	8.3	175	50.1
Gençlik D.	Evet	10	2.9	45	12.9	10	2.9	65	18.6
	Hayır	38	10.9	204	58.5	42	12.0	284	81.4
Dram D.	Evet	6	1.7	54	15.5	7	2.0	67	19.2
	Hayır	42	12.0	195	55.9	45	12.9	282	80.8
Komedi D.	Evet	24	6.9	96	27.5	20	5.7	140	40.1
	Hayır	24	6.9	153	43.8	32	9.2	209	59.9

Katılımcıların izledikleri dizi türleri ve akılcı olmayan evlilik beklentileri düzeyine baktıldığında (Tsablo:3), yerli dizi izlemeyi tercih eden 204 katılımcının 33'ü (%9.5) yüksek, 149'u (%42.7) orta ve 22'si (%6.3) düşük düzeyde akılcı olmayan evlilik beklentisine sahipken yabancı dizi izlemeyi tercih eden 82 katılımcının 8'i (%2.3) yüksek, 55'i (%15.8) orta ve 19'u ise (%5.4) düşük düzeyde akılcı olmayan evlilik beklentisine sahiptir. Katılımcıların tercih ettikleri dizi türünde ise romantik dizi izlemeyi tercih eden 174 katılımcıdan 23'ü (%6.6) yüksek, 134'ü (%38.4) orta ve 17'si ise (%4.9) düşük düzeyde akılcı olmayan evlilik beklentisine sahiptir. Gençlik dizilerini tercih eden 65 katılımcının 10'u (%2.9) yüksek, 45'i (%12.9) orta ve 10'u ise (%2.9) düşük düzeyde akılcı olmayan evlilik beklentisi göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Evlilik düşüncesi kırılğan yapısına rağmen halen pek çok genç yetişkin için yaşamlarına değer katan kişisel, sosyal, kültürel ve ekonomik sonuçları olan, önemli bir gelecek hedefi olmaya devam etmektedir. Bireysel mutluluğa olan etkisinin yanında toplumsal varlığın sürdürülmesinde de çok önemli bir yere sahip olan ailenin ve dolayısıyla

bu kurumun oluşmasına zemin hazırlayan evlilik beklentilerinin nasıl oluşturulduğu sorunu önemlidir. Bu nedenle, araştırmada üniversite öğrencilerinin evlilik beklentileriyle televizyon izleme süreleri ve izledikleri dizilerin türleri arasındaki ilişki ve bunların anne-baba evliliklerini örnek alma ve onlar gibi bir eş seçimiyle olan ilişkisine bakılmıştır.

Bu kapsamda elde edilen verilerin analizinden sonra oluşan sonuçların bir kısmı alan yazın sonuçlarıyla uyumlu bulunurken bazı sonuçlarda farklılıklar ortaya çıkmıştır. Akılcı olmayan evlilik beklentilerin cinsiyetler açısından farklılaşmasına bakıldığında erkek katılımcıların anlamlı şekilde kadınlardan daha fazla akılcı olmayan evlilik beklentisine sahip olduğu bulunmuştur. Bu bulgu alan yazından farklılık göstermektedir, çünkü yapılan çalışmaların çoğu kadınların erkeklerden daha yüksek oranda akılcı olmayan evlilik beklentisine sahip olduğunu göstermektedir (Radway, 1983; Galloway, Engstrom ve Sommer, 2015). Alan yazınla ortaya çıkan bu farklı durum kültürel faktörlerle açıklanabilir. Kültürümüzde kız çocuklarına sosyalleşme sürecinde iyi ilişkiler kurma, rekabetten çok işbirliği içinde olma, itiraz etmektense uyum sağlama ve görüş birliği içinde olma gibi tutumlar kazandırılmaya çalışılmaktadır. Kız çocuklarının bu tutumları benimsemeleri ve bu doğrultuda hareket etmeleri özendirilmekte ve desteklenmektedir. Buna karşın erkek çocukları kendi görüşünü savunma, istediğini kabul ettirme ve egemen olma yönelimli olarak yetiştirilmekte ve bu özellikler özellikle takdir edilmektedir (Kagıtcıbası, 1998). Geleneksel cinsiyet rollerinin evlilik düşüncesinin gelişim aşamasında kadınların evlilikten rol beklentilerine yönelik daha akılcı yönelimler geliştirmesini sağlıyor olabilir. Dolayısıyla, kadınların evlilik konusundaki mitlere erkeklerden daha az inanmaları muhtemel görünmektedir.

Erkek egemen bir toplum olarak kabul edilebilen Türk kültüründe erkekler romantik ilişkilerini düzenlemede kadınlara göre daha fazla güce sahip olabilmektedir. Bu durum erkek öğrencilerin romantik ilişkilerinde birlikte oldukları kişinin kendileri ile benzer görüşte olması isteğini ve hemen hemen tüm sosyal zamanı birlikte geçirmek isteğini açıklayabilir. Bir başka deyişle, erkek öğrenciler farklı düşünmenin ve sosyal ortamların hepsine beraber katılmamanın ilişki açısından olumsuz bir durum olduğu yönünde akılcı olmayan inançlar geliştirmiş olabilirler.

Yaş ve yaşanan yer açısından gruplara arasında bir farklılık çıkmamıştır. Yaş açısından farklılığın oluşmamasının nedeni çalışmaya katılan katılımcıların büyük bir bölümünün yaşlarının birbirine yakın olmasından kaynaklanıyor olabilir. Alan yazında yaş açısından farklılaşmaya bakıldığında, Segrin ve Nabi'nin (2002) yaptıkları çalışmada ilgi çekici bulgularından birisi de, yaş ile akılcı olmayan evlilik beklentileri arasında negatif bir ilişkinin bulunmuş olmasıdır. Daha yaşlı kişilerin gençlere oranla daha düşük akılcı olmayan evlilik beklentisine sahip olmasının nedenlerinden birisi, bu kişilerin yaşamlarının daha erken dönemlerinde uzun süreli bir ilişki yaşamış olma olasılıkları olabilir. Daha yaşlı kişiler birlikte yaşamayı deneyimlemiş olma veya oturmuş ilişkiler yaşamış olma ihtimalinin daha yüksek olması, onlara daha fazla ilişki deneyim yaşama fırsatı verir. İlişkilerin doğrudan deneyimi bir yana yaş, ilişkilere yönelik daha büyük dolaylı deneyimlere eşlik edebilir. Yaşlı katılımcıların arkadaşlarının, iş arkadaşlarının ve aile üyelerinin ilişkilerindeki ve evliliklerindeki problemler hakkında daha fazla bilgi ve farkındalık yaşama fırsatları olmuş olabilir. Bu durum akılcı olmayan evlilik beklentileri ile yaş arasındaki ilişkiyi açıklayabilir.

Anne baba ilişkisinin örnek alınması, anne baba gibi biri ile evlenme isteğinin varlığı ve annenin eğitiminin yükselmesi akılcı olmayan evlilik beklentilerini arttırması bu beklentilerin oluşmasında tek başına medyanın etkili olmadığını, bu tür beklentilerin oluşmasında ailenin rolünün çok önemli olduğunu göstermektedir. Bu değişkenler ile televizyon da izlenen dizi türlerinin etkileşimine bakıldığında, özellikle romantik ve gençlik dizileri izleyenlerin akılcı olmayan evlilik beklentilerinin yükseldiği görülmektedir. Bu durumu etkileyen iki olasılık söz konusu olabilir. İlk olarak, şu an izlenen medya içeriğine bireysel tercihle maruz kalınmasına rağmen bunların oluşmasında ve kalıcı hale gelmesinde daha önce izlenen ya da maruz kalınan programların etkisi de olabilir. Yani çocukluk döneminde maruz kalınan medya içeriği evliliğe ilişkin sonsuza kadar sürecek mutlu evliliklere ilişkin bir bilişsel şema oluşturabilir ve bu oluşan şemalar daha sonraki yıllarda ve yetişkinlik döneminde de tercihlerin ekimine neden olmuş olabilir.

İkinci bir olasılık ise evliliğe ilişkin beklentilerin içinde yetişilen sosyal çevrede ve aile içinde yaşanan kişisel deneyime dayalı olarak oluşturulma olasılığıdır. Bachen ve Illouz'a (1996: 281) göre, çocuğun romantik hayal gücünü şekillendiren simgeler ve temsiller, gelecekteki deneyimlerin tatmini ve kişisel ilişkilerinin anlaşılmasını şekillendirmeye yönelik daha sonra kullanılan kaynaklar haline gelir. Ayrıca, evliliklerin büyük bir çoğunluğunda çatışmalar mevcut olmasına rağmen, ebeveynler olumlu ebeveynlik rolleri sergileyebilir ve bu da olumsuzlukları minimuma indirebilir, böylece çocuklar evlilik çatışmalarının olumsuz etkilerinden uzak durmuş olabilirler (Gortman, Katz, & Hooven, 1997). Ayrıca hem dünyada hem de Türkiye'de nişan, düğün, evlilik yıldönümü kutlamaları, sevgililer günü, bebek doğumu ve sünnet töreni gibi ritüeller aracılığıyla evliliğe ilişkin pozitif bir toplumsal norm varlığını güçlü bir şekilde sürdürmektedir. Birçok ailede, medyanın herhangi bir etkisi olmaksızın, eşlerin yaşadıkları çatışmaları çocuklardan ve çevrelerinden gizlemeleri ve evlilik ve aşk kutlamalarına yönelik vurgulu söylemler akılcı olmayan evlilik beklentilerinin oluşmasına katkı sunabilmektedir. Bunun yanında özellikle boşanmış ailelerin çocukları rol modellerinden yoksun kalma ya da ilerleyen dönemlerde zayıf rol modellerinin olması durumunda kitle iletişim araçlarının ortaya koyduğu romantik evlilik görüşünü kabullenme de daha savunmasız kalabilir.

Televizyon izleme süresinin akılcı olmayan beklentilerle olan ilişkisine bakıldığında alan yazın sonuçları ile benzer şekilde izleme süresinin artmasının akılcı olmayan beklentileri arttırdığı şeklindedir. Alan yazın incelendiğinde tek başına televizyon izlemekten çok televizyonda izlenen programların ve filmlerin niteliğinin ekme üzerinde daha fazla etkili olduğu düşüncesi hâkimdir. Özellikle romantik film ve dizilerin sıklıkla izlenmesinin romantik ilişkilerde akılcı olmayan beklentilerin oluşmasıyla yakından ilişkili olduğu görülmektedir ve bu da medyanın eşlerin ilişkilerinde etkili olduğunu desteklemektedir (Galloway ve ark., 2015). Televizyonda cinsel ilişkiler, sevgi ve evlilik yaşamının tasvirleri Hendrick ve Hendrick'in (1986) belirttiği gibi, eros aşk tarzı ile yani aşırı romantik özellikler, aşırı romantik bir görüntü ve muhteşem fiziksel ve cinsel uyumluluk şeklinde sergilenmektedir. Televizyon mesajları, "ilk görüşte aşk" ve "fiziksel güzellik" mitlerini doğrulamakta ve sürekli mutluluğu vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu tasvirler, evlilik hayatının temsili bir resmedilmesiyle veya çatışmaların en aza indirgenmesiyle birleşince, bilim adamlarının "evliliğin idealleştirilmiş görüntüleri" olarak nitelendirdikleri şey ortaya çıkmaktadır (Segrin & Nabi, 2002: 249). Segrin ve

Nabi'nin (2002) yapmış olduğu çalışmada da mevcut bulgulara benzer şekilde romantik komediler ve pembe dizilerle yoğun şekilde vakit geçirme eğiliminde olan katılımcılar, eros aşk tarzına inanmakta, samimiyete ilişkin yüksek beklentiler oluşturmakta ve evlenmeye yönelik olarak da daha fazla niyet beslemektedir. Bu durumda akılcı olmayan evlilik beklentisine sahip olanların, kendilerini özellikle seçerek romantize edilmiş medya içeriğine maruz bırakanlar olması olasıdır, çünkü hâlihazırda oturmuş inançlarıyla tutarlıdır. Bu olasılık hem ekme teorisiyle hem de kullanımlar- doyumlar teorisi ile uyumludur, bu teoriye göre izleyiciler özellikle kitle iletişim araçlarını kendileri tercih ederler çünkü onlar çeşitli sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını geliştirme ve tatminini bu kitle iletişim araçlarına maruz kalarak giderirler (Katz, Blumler, & Gurevitch, 1974). Bu durumda evliliği romantize eden programları izleyenler böyle davranmaktadır çünkü bu temsiller mevcut inançlarıyla tutarlıdır.

Demo ve Ganong'e (1994) göre birçok kişi akılcı olmayan idealist ve romantik beklentilerle evlenmektedir. İlginç bir şekilde bu çalışmanın sonuçları aynı zamanda belirli bir tür programın etkileri ile ilgili ekme teorisinin eleştirisini de destekler. Gerbner ve arkadaşları, medya tarafından ekilen inançların ve tutumların izlenen programın türünden bağımsız olarak aynı olması gerektiğini iddia ederler çünkü onlara göre, hikâye anlatımının gelenekleri bütün akımların önünü keser, buna karşın ekme teorisine yönelik olarak farklı akım türlerine maruz kalmanın farklı ekme etkisi yaratması gerekliliği konusunda eleştiriler mevcuttur (Hawkins & Pingree, 1982). Ayrıca, suç ve suça karşı programlar bağlamında bu görüşü destekleyen kanıtlar bulunmuştur (Weaver & Wakshlag, 1986). Bu çalışmada, her ne kadar genel televizyon izleme süresinin artmasının akılcı olmayan evlilik beklentilerin oluşumunu arttırdığı bulgusuna ulaşılsa da, televizyon izleme örüntülerinin büyük ölçüde romantik temalı programlar olan kişilerin evliliği ilişkin akılcı olmayan beklentilere daha fazla sahip olma eğiliminde olduğu bulunmuştur. Bu bulgular Signorielli'nin (1991) çalışmasıyla tutarlıdır, yani bireyin televizyon izleme örüntüsü tek yönlü olmak yerine çeşitliliğe sahipse, bu farklı temaların bireyin evliliği dair düşüncelerinde çatışan görüşlere neden olduğu söylenebilir. Ancak, belli bir türdeki programların içinde, evliliğin daha idealize bir imgesi tasvir edilebilir.

İzlenen televizyon akımı türünün yanında çalışmadan elde edilen önemli bulgulardan birisi de izlenen programların kültürel bir içeriğe sahip olmasının akılcı olmayan evlilik beklentileri arttırdığına yönelik bulgulardır. Buna göre yerli yapım romantik dizi izleyen bireylerin yabancı yapım dizi izleyenlerden anlamlı şekilde daha fazla akılcı olmayan beklentiye sahip olmaları şeklindedir. Bunun nedeni yerli yapım dizi karakterleri ile daha kolay özdeşim kurulabilmesi, yerel kültürün unsurlarının bu dizilerde daha fazla yer alması ve bu dizilerde anne-baba ilişki örüntüsüne benzer ipuçlarının daha fazla yakalanabilmesinin olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu dizilerde yer alan çevreler yereldir ve ulaşılabilir, dolayısıyla bu ulaşılabilirlik sunulan ilişki şekline de ulaşılacağı düşüncesine neden olabilmektedir.

Çalışmada elde edilen sonuçlardan bir diğeri de, katılımcıların romantik bir ilişkisi olmasının akılcı olmayan evlilik beklentilerini arttırıyor olmasıdır. Bu sonuçlar da alan yazınla uyumlu görünmektedir. Bu durum, bireysel ve toplumsal bakış açısı ile açıklanabilir. Öncelikle, evlilik öncesinde bireylerin ilişki durumunun flörtten, söz ya

da nişan gibi daha resmi bir boyuta ulaşması onların ilişkiye yönelik bağlılık ve aidiyet duygularını arttırmış olabilir. Her ne kadar flört dönemi bireylerin gelecekte mutlaka evleneceklerini garanti etmese de kültürümüzde ilişkilere bakış açısı flört döneminde bile sahiplenmeyi değerli kılmaktadır. Çiftler ilişkinin en başından itibaren bir gelecek planı yapabilmekte ve evlilik hayalleri geliştirebilmektedirler.

Çalışmada elde edilen bulgular, medyanın önemini ortaya koymasına rağmen bir takım sınırlılıkları da içinde barındırmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarının sadece üniversite öğrencilerini içeriyor olması önemli bir kısıt olarak düşünülmektedir. Çünkü aile, evlilik tutumları ve evlilik sürecine ilişkin davranış örüntüleri kültürel bağlamla çok bağlantılı olması bu çalışmadan elde edilen sonuçların genellenabilirliğini önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Ayrıca çalışmanın sadece heteroseksüel bir grupta gerçekleştirilmiş olması da, diğer cinsel tercihi olan bireylerin yaklaşımlarının araştırmaya yansıtılmasını önlemiştir. Genel olarak çok kültürlü nüfusun hedeflenmesi, araştırmacılara, güçlü medya mesajlarına karşı çalışan çevresel unsurları etkileyebilen ya da bozabilen sosyal faktörleri ayırtmak için izin verir. Örneğin, sosyal geçerlilik ve statü, sıklıkla, özellikle evleneme ve çocuk yapma yolundaki heteroseksüel çift olma haline eşlik eder. Sonuç olarak, kurumsal ayrımcılıkla yüz yüze olan homoseksüel, biseksüel ve lezbiyen bireyler, ilişkisel zorluklara dair daha pratik düşünmeye eğilimliler ve aslında heteroseksüellerden daha fazla beklentiye sahiptirler.

Bu soruya kesin bir cevap verememize rağmen, sosyalizasyon sürecinde hem kişiler arası etkileşimin hem de medyatik etkileşimin evlilik beklentilerinin oluşmasına katkı sunduğu söylenebilir. Televizyon izlemenin evlilik beklentisi oluşumuna etkisi olsa bile bu durumun büyük ölçüde seçici maruz kalma ve seçici algı süreçleri ile mevcut algımızı güçlendirmeye yardım ettiği söylenebilir bununla birlikte bu fonksiyonun gücü göz ardı edilmemelidir. Aslında, bu beklentileri şekillendirmekte kitle iletişim araçlarının tamamının rolüne bakmış olsaydık, evlilik beklentileri üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu gözlemleyebilirdik. Örneğin, film izleme, video kiralama, romanlar ve müzik dinlemenin etkisi çalışmamızda dikkate alınmamıştır. Ancak televizyon gibi medyanın bu diğer formları da aşk, evlilik ve evlilik niyeti hakkında kişinin beklentilerine katkıda bulunabilir (Radway, 1983).

Kaynaklar

Aubrey, J. S., & Taylor, L. D. (2009). "The role of lad magazines in priming men's chronic and temporary appearance-related schemata: An investigation of longitudinal and experimental findings." *Human Communication Research*, 35, 28-58.

Bachen, C. M., & Illouz, E. (1996). "Imagining romance: Young people's cultural models of romance and love". *Critical Studies in Mass Communication*, 13, 279-308. DOI: 10.1080/15295039609366983

Baran, S. J. (1976). "Sex on TV and adolescent self-image". *Journal of Broadcasting*, 20, 61-68.

Baran, S. J., & Davis, D. K. (2003). *“Mass communication theory: Foundations, ferment, and future”*. Belmont, CA: Wadsworth

Chia, S. C. (2006). “How peers mediate media influence on adolescents’ sexual attitudes and sexual behavior.” *Journal of Communication*, 56, 585-606.

Chary-Assad, R. M., & Tamborini, R. (2003). “Television exposure and the public’s perceptions of physicians.” *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 47, 197-215.

Collins, W. A., & Sroufe, L. A. (1999). *“Capacity for intimate relationships: A developmental construction”*. In W. Furman, C. Feiring, & B. B. Brown (Eds.), *Contemporary perspectives on adolescent romantic relationships* (pp. 123-147). New York: Cambridge University Press

Coontz, S. (2005). *Marriage, a history: From obedience to intimacy or how love conquered marriage*. New York, NY: Viking.

Davison, W. P. (1983). “The third-person effect in communication.” *Public Opinion Quarterly*, 47, 1-15.

Demo, D. H., & Ganong, L. H. (1994). *Divorce*. In P. C. McKenry & S. J. Price (Eds.), *Families and change: Coping with stressful events* (s.197-218). Thousand Oaks, CA:Sage.

Dixon, T. L. (2008). “Crime news and racialized beliefs: Understanding the relationship between local news viewing and perceptions of African Americans and crime.” *Journal of Communication*, 58, 106-125.

Dunn, M.S. (1960). “Marriage Role Expectations of Adolescents”. *Marriage and Family Living*, 22, 2, 99-111 DOI: 10.2307/347324

Eidelson, R. J., & Epstein, N. (1982). “Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs”. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50(5),715-720. DOI: 10.1037/0022-006X.50.5.715

Ellis, A. and Harper, R.A. (1975), *A New Guide to Rational Living*, Wilshire Book Company, North Hollywood, CA.

Ellis, A., David, D., & Lynn, S. J. (2010). Rational and Irrational Beliefs: A historical and conceptual perspective. In David, D., Lynn, S. J., Ellis, A. (Ed.). (2010). *Rational and Irrational Beliefs: Research, theory, and clinical practice* (3-22). New York:Oxford University Press.

Epstein, N. & Eidelson, R. J. (1981). “Unrealistic beliefs of clinical couples: Their relationship to expectations, goals and satisfaction”. *The American Journal of Family Therapy*, 9,4, 13-22 DOI: 10.1080/01926188108250420

Epstein, N., Pretzer, J., & Fleming, B. (1987). “The role of cognitive appraisal in selfreports of marital communication”. *Behavior Therapy*, 18, 51-69. DOI: 10.1016/S0005-7894(87)80051-5

Galician, M.-L. (2004). "Sex, love, and romance in the mass media: Analysis and criticism of unrealistic portrayals and their influence". Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Galician, M.-L. (2007). "Dis-illusioning" as discovery: The research basis and media literacy applications of Dr. FUN's mass media love quiz and Dr. Galician's prescriptions". In M.-L. Galician & D. Merskin (Eds.), Critical thinking about sex, love, and romance in mass media: Media literacy applications (s. 1–20). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Galloway, L., Engstrom E. & Emmers-Sommer T.M, (2015). "Does Movie Viewing Cultivate Young People's Unrealistic Expectations About Love and Marriage?", *Marriage & Family Review*, 51:8, 687-712, DOI: 10.1080/01494929.2015.1061629

Gerbner, G. (1969). "Toward "cultural indicators": The analysis of mass mediated message systems." *Educational Technology Research and Development*, 17(2), 137-148. DOI: 10.1007/BF02769102

Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1982). "Charting the mainstream: Television's contributions to political orientations". *Journal of Communication*, 32(2), 100-127. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1982.tb00500.x

Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorelli, N. (1986). "Living with television: The dynamics of the cultivation process". In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), Perspectives on media effects (pp. 17–40). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1991). "Growing up with television: The cultivation perspective". In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), Media effects: Advances in theory and research (s. 17-41). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Gottman, J. M. (1994). *What predicts divorce? The Relationship Between Marital Processes and Marital Outcomes*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C. (1997). Meta-emotion: How families communicate emotionally. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Greenberg, E. F., & Nay, W. R. (1982). "The intergenerational transmission of marital instability reconsidered". *Journal of Marriage and the Family*, 44, 335-347. DOI: 10.2307/351543

Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C. (1997). Meta-emotion: How families communicate emotionally. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Hawkins, R. P., & Pingree, S. (1982). "Television's influence on social reality". In D. Pearl, L. L.outhilet, & J. Lazar (Eds.), "Television and behavior: Ten years of scientific progress and implications for the eighties (DIIIS Publications No. ADM 82-1196, Vol. 2, pp. 221-217). Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

Hendrick, C., & Hendrick, S. (1986). "A theory and method of love". *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 392-402.

Holmes, B. M. (2007). "In search of my "one and only": Romance-oriented media and beliefs in romantic relationship destiny". *Electronic Journal of Communication*, 17. <http://www.cios.org/EJCPUBLIC/017/3/01735.HTML>

Illouz, E. (1998). "The lost innocence or love: Romance as a postmodern condition". *Theory, Culture, and Society*. 15, 161-186. DOI: 10.1177/0263276498015003008

Jones, G. D., & Nelson, E. S. (1996). "Expectations of marriage among college students from intact and non-intact homes". *Journal of Divorce and Remarriage*, 26, 171-189. DOI: 10.1300/J087v26n01_09

Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). "Kültür ve benlik, Kültürel Psikoloji: İnsan bağlamında insan ve aile" İstanbul: Atlan Yayınları.

Katz, E., Blumler, J., & Gurevitch, M. (1974). "Utilization of mass communication by the individual". In J. Blumler & E. Katz (Eds.), *The uses of mass communication: Current perspectives on gratifications research* (pp. 19–32). Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Kwong, K.P & Yin, M.K., (2000). "Dynamic Marriage: Reconstruction of a Marriage Concept". *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 10:1, 23-36, DOI:10.1080/21650993.2000.9755820

Larson, J. H. (1988). "The marriage quiz: College students' beliefs in selected myths about marriage". *Family Relations* . 37, No. 1, 3-11 DOI: 10.2307/584422

Lee, B., & Tamborini, R. (2005). Third-person effect and internet pornography: The influence of collectivism and internet self-efficacy." *Journal of Communication*, 55, 292-310.

Meirick, P. C. (2004). "Topic-relevant reference groups and dimensions of distance: Political advertising and first- and third-person effects." *Communication Research*, 31, 234-255.

Newcomb, H. (1978). "Assessing the violence profile of Gerbner and Gross: A humanistic critique and suggestions". *Communication Research*, 5, 264–282. DOI: 10.1177/009365027800500303

Perloff, R. M. (2002). The third-person effect. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (2nd ed., pp. 489-506). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2006). "Adolescents' exposure to sexually explicit online material and recreational attitudes toward sex." *Journal of Communication*, 56, 639-660.

Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2009). "Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and notions of women as sex objects: Assessing causality and underlying processes." *Journal of Communication*, 59, 407-433.

Potter, W.J. (2011). "Conceptualizing mass media effect". *Journal of Communication*, 61, 896–915. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2011.01586.x

Radway, J. A. (1983). "Women read the romance: The interaction of text and context". *Feminist Studies*, 9, 5.1-78. DOI: 10.2307/3177683

Sarı, T. (2008). "Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerle ilgili akılıc olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumunu arasındaki ilişkiler". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Segrin, C., & Nabi, R. L. (2002). "Does television viewing cultivate unrealistic expectations about marriage?" *Journal of Communication*, 52, 217–263. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2002.tb02543.x

Shapiro, J., & Kroeger, L. (1991). "Is life just a romantic novel? The relationship between attitudes about intimate relationships and the popular media". *American Journal of Family Therapy*, 19, 226–236. DOI: 10.1080/01926189108250854

Signorielli, N. (1991). "Adolescents and ambivalence toward marriage: A cultivation analysis". *Youth; and Society*, 23, 121-149. DOI: 10.1177/0044118X91023001006

Sprecher, S., & Metts, S. (1989). "Development of "Romantic Beliefs Scale" and examination of the effects of gender and gender-role orientation". *Journal of Social and Personal Relationship*, 6, 387-411. DOI: 10.1177/0265407589064001

Ward, L.M & Rivadeneyra, R. (1999). "Contributions of entertainment television to adolescents' sexual attitudes and expectations: The role of viewing amount versus viewer involvement", *Journal of Sex Research*, 36:3, 237-249, DOI: 10.1080/00224499909551994

Weaver, J., Wakshlag, J. (1986). "Perceived vulnerability to crime, criminal victimization experience, and television viewing". *Journal of Broadcasting, & Electronic Media*, 30. 111-158. DOI: 10.1080/08838158609386616

Zillmann, D., & Weaver, J. B. (1997). "Psychoticism in the effect of prolonged exposure to gratuitous media violence on the acceptance of violence as a preferred means of conflict resolution." *Personality & Individual Differences*, 22, 613-627.